

Ontwikkelingen in het Sociaal Domein

Er zijn diverse ontwikkelingen waar we in de toekomst mee te maken krijgen of die al zijn ingezet. In deze notitie benoemen we enkele ontwikkelingen die van invloed zijn op het sociaal domein. Hiermee moeten we rekening houden in ons beleid ten aanzien van het sociaal domein.

DEMOGRAFISCHE ONTWIKKELINGEN

Vergrijzing

Een ontwikkeling die grote invloed heeft op het sociaal domein is de vergrijzing. In 2030 zullen er in Nederland naar verwachting ruim twee miljoen 75-plussers zijn, dat zijn er bijna een half miljoen meer dan nu.¹ De vergrijzing heeft grote gevolgen voor de druk op de zorg en de vraag naar voorzieningen en ondersteuning (met name vanuit de Wmo).

Veranderende samenstelling bevolking

De samenstelling van de bevolking verandert door toename van migranten (asielzoekers, statushouders, Oekraïners en arbeidsmigranten).² Dit stelt meer eisen aan zorg, welzijn, voorzieningen en wonen. We moeten rekening houden met culturele verschillen (cultuursensitiviteit), waarbij inwoners, organisaties en gemeente bijzondere aandacht moeten hebben om deze groepen op te nemen in onze samenleving en iedereen veilige toegankelijke zorg te verlenen.

MAATSCHAPPELIJKE ONTWIKKELINGEN

Toename aantal jeugdigen dat jeugdzorg ontvangt

Het aandeel jeugdigen dat jeugdzorg ontvangt neemt toe. Dit kan bijvoorbeeld samenhangen met een verslechterende psychische gezondheid van jongeren of de grotere inzet van gemeenten op preventie en vroegsignalering. Maar dit kan ook komen door medicalisering van problemen, de hoge prestatiedruk en hoge geluksnorm waardoor mensen professionele zorg vragen als er iets tegenzit.

Digitalisering van communicatie (vanuit de overheid)

Een meer algemene ontwikkeling is de digitalisering van de communicatie (vanuit de overheid). Verschillen in digitale vaardigheden kunnen leiden tot een digitale kloof, die samenhangt met onder meer leeftijd, opleiding en inkomen. Deze kloof kan leiden tot verschillen in de toegankelijkheid van de zorg en ondersteuning wanneer steeds meer voorzieningen alleen digitaal zijn aan te vragen en relevante informatie alleen op het web te vinden is.

Toename inzet zorgtechnologie

Het gebruik van technologieën zoals eHealth kan de autonomie en zelfredzaamheid van mensen vergroten en (langer) thuisbehandeling of thuis wonen mogelijk maken. Echter, in hoeverre en op welke terreinen technologieën ook (op grote schaal) personeel kunnen vervangen, en hoe snel die ontwikkelingen gaan, is nog niet duidelijk.

¹ In het beleidsplan zullen we dit met cijfers voor de gemeente Drimmelen in kaart brengen.

² Idem.

Druk op arbeidsmarkt

De huidige arbeidsmarkt laat grote tekorten zien in vele branches. Gemeenten, zorg- en welzijnsaanbieders kunnen door capaciteitstekorten niet altijd de benodigde dienstverlening leveren. Het toekomstbeeld hierin is niet gunstig. In diverse plannen moet rekening gehouden worden met beperkte capaciteit en moet ingezet worden op automatisering en verhoging effectiviteit.

Woningtekort

De afgelopen jaren is een grote druk op de woningmarkt ontstaan in de afgelopen jaren. Het is niet voor iedereen mogelijk een geschikte woning te vinden. Dit maakt langer thuis wonen en de extramuralisering niet makkelijk. De verwachting is dat dit de vraag naar zorg zal verhogen.

Toenemende complexiteit en onderlinge samenhang van problemen

Mede in samenhang met bovengenoemde ontwikkelingen zien we een groeiende groep mensen waarbij problemen samenkomen. Zij hebben het moeilijk door ingewikkelde regelgeving, digitalisering, de flexibilisering van de arbeidsmarkt, de energietransitie etc. Deze mensen hebben moeite om grip te houden op het leven en lopen een verhoogd risico op bestaansonzekerheid.

Hoewel het ideaal van de inclusieve samenleving breed wordt omarmd, is de werkelijkheid weerbarstiger. Grote aantallen mensen doen niet mee op de arbeidsmarkt en/of worden anderszins uitgesloten van deelname aan de samenleving. Het gaat hierbij vaak om mensen met een fysieke, verstandelijke, psychische en/of sociale beperking of kwetsbaarheid.

ONTWIKKELINGEN IN RIJKSBELEID

Verschuiving van medisch naar sociaal domein

Daarnaast zien we in het overheidsbeleid een verschuiving van het medische domein naar het sociaal domein. Het rijk wil dat gemeenten, zorgverzekeraars en zorgkantoren steeds meer en beter gaan samenwerken. Door meer in te zetten op de-medicaliseren en normaliseren wordt er vanuit het medische domein meer aansluiting gezocht bij het sociaal domein. Hierbij zijn preventie en vroegsignalering belangrijke middelen. Dit vindt onder andere uitwerking in het IZA, het GALA, de WOZO en de samenwerkingsagenda met de zorgverzekeraar. Doel is de juiste zorg op de juiste plek.

Ook corona heeft veel effect gehad op de gezondheid en de economie, maar heeft ook sociale gevolgen (bijvoorbeeld voor het mentaal welbevinden, niet in de laatste plaats van jongeren).

Hervormingsagenda Jeugd

Deze agenda heeft als doel knelpunten in de jeugdzorg structureel aan te pakken. Een ander doel is het jeugdzorgstelsel financieel houdbaar maken voor de toekomst. Eén van de opdrachten die we als gemeente hebben is in te zetten op de toegang. We willen de juiste hulp dichtbij inwoners organiseren en investeren daarvoor in stevige (multidisciplinaire) lokale teams met voldoende kennis en expertise, die goed kijken wat nodig is en lichte jeugdhulp zoveel mogelijk zelf leveren in dit doen in goede verbinding met de specialistische zorg. Om te bereiken dat jeugdigen en hun gezin zelf aan het stuur komen van geboden hulp ('niets over ons zonder ons'), dat de hulp gericht is op het zoveel als mogelijk herstellen van het normale leven en dat hierbij een brede blik op de hele context van jongere en gezin wordt gehanteerd, is een stapsgewijze versterking van de toegangsfunctie nodig. We zorgen er daarom voor dat in alle gemeenten stevige lokale teams gaan fungeren, met een bredere opdracht dan "alleen" de toegang.

Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming

Het toekomstscenario is een programma van de ministeries van J&V en VWS en VNG, waarin nauw samengewerkt wordt met de partners in het veld. Centraal staat de hulp en bescherming van het kind en gezin in onveilige en bedreigende situaties. Waarbij niet alleen oog is voor het kind, maar ook voor de volwassenen. Het is voor het kind, de ouders en de professionals belangrijk om de jeugdbescherming slimmer en effectiever te organiseren, als onderdeel van een brede, gezinsgericht aanpak.

Participatiewet in Balans

De Participatiewet is op sommige vlakken toe aan vernieuwing. Gebleken is dat de doelstelling van de wet niet in alle gevallen wordt bereikt omdat regelingen onnodig gecompliceerd zijn. Daarnaast wordt de Participatiewet als onnodig hard ervaren. Door aanpassingen door te voeren wordt beoogd om meer ruimte te geven aan de menselijke maat. De doelstelling van de Participatiewet (het bieden van bestaanszekerheid en mensen te ondersteunen om aan het werk te gaan) moet door de aanpassingen meer worden behaald. Zodat de Participatiewet uitvoerders beter in staat stelt om te doen wat nodig is om mensen te ondersteunen om aan het werk gaan en als dat (nog) niet kan te zorgen voor inkomensondersteuning en andere vormen van participatie.

Breed offensief

Het breed offensief is een brede agenda om de arbeidsmarktkansen voor mensen met een arbeidsbeperking te vergroten. Nog te veel mensen met een arbeidsbeperking hebben geen werk. En te weinig werkgevers hebben iemand met een arbeidsbeperking in dienst. Met het breed offensief worden maatregelen voorgesteld om meer mensen met een beperking aan een baan te helpen en aan het werk te houden. Inmiddels is de inkomstenvrijlating voor mensen met een arbeidsbeperking al ingevoerd en is ook de leeftijdsgrens bij de kostendelersnorm verhoogd van 21 naar 27 jaar. De invoeringsdatum voor de andere onderdelen van het breed offensief is 1 juli 2023.

Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (Wams)

De Wams³ beoogd knelpunten weg te nemen in relatie tot gegevensuitwisseling en privacy in het sociaal domein bij de aanpak van meervoudige problematiek. Het wetsvoorstel voorziet in wettelijke taken voor het college van B&W voor onderzoek, planvorming en coördinatie bij de aanpak van meervoudige problematiek in het sociaal domein en eventueel aanpalende domeinen. Deze taken vormen de grondslag voor het noodzakelijke verwerken en uitwisselen van persoonsgegevens. Ook biedt het voorstel de meldpunten voor niet-acute zorg een duidelijke wettelijke basis om regels te stellen voor het verwerk van persoonsgegevens.

SAMENVATTEND

Snelle sociale veranderingen, stapeling van zorgen bij inwoners vragen om een andere benadering, mede omdat de capaciteit om voor alle problemen professionals in te zetten te kort schieten. Het is noodzakelijk de sociale basis te versterken. Dat wil zeggen: om (informele) hulp via vrij toegankelijke voorzieningen, in de wereld dichtbij huis, in het gewone leven. De sociale

³ Wams is overigens controversieel verklaard en wordt mogelijk niet ingediend; in plaats hiervan wordt dan gekeken of de gewenste oplossing gevonden kan worden binnen de andere wetten.

basis staat voor beleid gericht op alle doelgroepen, dusdanig georganiseerd dat alle inwoners zich er welkom en thuis voelen. Daarnaast is het belangrijk om de bestaanszekerheid te vergroten. Immers het ontbreken van bestaanszekerheid leidt tot veel stress en veroorzaakt veel psychische en sociale problematiek. Als hieraan niets wordt gedaan, blijft het verlenen van hulp en ondersteuning dweilen met de kraan open.